

I. G a m s je napisal razpravo »Razvoj reliefa na zahodnem Dolenjskem (s posebnim ozirom na poplave)« (str. 63–96). Novejši pogledi, ki postajajo čedalje kompleksnejši, bogatijo naše dosedanje vedenje o razvoju reliefa na Slovenskem. V prvem, uvodnem delu študije so prikazana poplavna območja v Dobski uvali, ki predstavlja najnižji del Šentviške kotlinice, in ob Višnjici. Tudi v tem delu študije išče avtor tiste geomorfološke značilnosti v razvoju površja, ki so neposredno prispevale k nastanku poplavnih območij in jih je človek s svojimi raznovrstnimi posegi zmanjšal in omejil na neznatne predele. Drugi, osrednji del Gamsove razprave je namenjen vprašanju razvoja reliefa na območju zahodne Dolenjske, in sicer med Posavskim hribovjem in Suho krajino. Na osnovi reliefnih, geoloških, litoloških in tektonskih prilik avtor ugotavlja in postavlja tezo, da je čez to ozemlje tekla stara Ljubljanska od Ljubljanskega barja proti Krški kotlini. Kasneje jo je pretočila zgornja Krka skozi Radensko polje in v pleistocenu Sava skozi Ljubljanska vrata. Pri teh pretočitvah je imelo Radensko polje pomembno vlogo; njegova širina in globina pričata o dolgotrajnem poniranju večje reke. Po njegovem dnu je tekla površinska Ljubljanska z Notranjskega podolja. – To so novi pogledi, ki zaslužijo vso našo pozornost in izziv mladim geomorfologom.

M. Š i f f e r objavlja »Triglavski ledenik v letih 1974 – 1985« (str. 97 – 137). Delo se v glavnem naslanja na ugotovitve vsakoletnega opazovanja in merjenja ledenika pod Triglavom, ki jih opravlja in evidentira Geografski inštitut A. Melika od leta 1946 dalje. Pričujoča študija prikazuje spremembe na Triglavskem ledeniku v zadnjih 12 letih, ko se je naglo krčenje, ki je bilo značilno domala za vsa leta po zadnji vojni, v glavnem ustavilo. Vzroke za močna nihanja ledenika avtor išče v količini snežnih padavin ter v poletnih temperaturah. Po podrobnejšem opisu vsakoletnih značilnosti na ledeniku, in sicer ob koncu njegove talilne dobe, je podana dragocena osvetlitev in primerjava življenja ledenika v posameznih obdobjih v zadnjih štiridesetih letih (1946 – 1985).

D. K o š i r je napisal »Ledenik pod Skuto v letih 1974 – 1985« (str. 139 – 153). Tudi za ledenik v Savinjsko–Kamniških Alpah so značilna kolebanja njegovega obsega in debeline snega oziroma ledu. V obravnavanem obdobju je imel ledenik dva visoka stadija: prvega v letih 1978 do 1980 in drugega, ki je bil manj izrazit, v letu 1984. Najmanjši obseg in najtanjši je bil ledenik leta 1983. Vzroke za taka nihanja vidi avtor v snežnih padavinah ter temperaturnih prilikah v poletnih mesecih (junij – september). Topla poletja ustrezajo nizkemu stanju ledenikovih snežišč, medtem ko sorazmerno hladna poletja nakazujejo začetek višjega stanja snežišč tudi na ledeniku pod Skuto. – Zadnji dve razpravi sta opremljeni s številnimi dokumentarnimi fotografijami.

Milan Natek

Drago Meze, Hribovske kmetije v Selški dolini. – Loški razgledi, 33, str. 125 – 152 + 3 karte, Škofja Loka 1986 (1987).

V lanskem letniku Loških razgledov, ki so izšli v letošnji pomladi, je objavljena tudi Mezetova študija. Zanj je večino terenskega in drugega gradiva zbral 1983 in ga dopolnil v letu 1985. V študiji je obravnavanih 359 hribovskih kmetij, ki so večinoma raztresene v obliki samin in zaselkov, in sicer v 39 naseljih, oziroma v 9 krajevnih skupnostih.

V prvem delu študije so prikazane osnovne naravnogeografske prilike Selške doline, na katere se je naslonila srednjeveška kolonizacija: najprej so s tirolskimi Nemci obljudili levo, prisojno stran doline (13. stol.), medtem ko je večino desnih pobočij

zajela mlajša poselitev (16. in 17. stol.), in sicer s Slovenci s Tolminskega in iz vzhodnih loških predelov. Danes imajo elektriko že vse kmetije, razen propadajoče Španove domačije v Davči. Z gozdnimi in drugimi prometnicami so tudi že povezane z dolinskimi središči.

V Selški dolini prevladujejo srednjevelike kmetije (28,6 ha), katerih zemljiška posest se zmanjšuje od zahodnega alpskega dela proti vzhodnemu Loškemu hribovju, kjer prevladujejo predalpske značilnosti v kulturni pokrajini. Dobrih sedem desetih zemljiške posesti zavzemajo gozdovi, ki dajejo kmetijam po 55 m³ letnega etata. Kmečko gospodarstvo temelji na govedoreji in gozdarstvu. Poljedelstvo je izgubilo nekdanji eksistenčni pomen. Na močno skrčenih njivah sadijo krompir in nekaj krmnih rastlin, tu in tam sejejo še oves in ječmen, medtem ko je pšenica na hribovskih domačijah že prava redkost. Kmetije posedujejo temeljno mehanizacijo (traktor in motorno kosilnico), medtem ko so drugi strojni in obdelovalni pripomočki še redki.

Na obravnavanih kmetijah je živel 1.793 ljudi, med katerimi je bilo 46,5% kmečkega stanu. Na kmetijo je prišlo po 5 ljudi, na 100 domačij pa 153 aktivnih kmetov in kmetic. Zaščitenih kmetij je bilo blizu tri četrtine, usmerjenih dve petini. Čistih kmetij je bilo 22,4%, tretjina polčistih in 44,3% mešanih. Perspektivnih domačij je bilo 34,7%, desetina pa neperspektivnih.

V študiji, ki temelji na podrobni osvetlitvi današnjega gospodarskega stanja na selškodolinskih hribovskih kmetijah, so prikazani in z geografskimi dejavniki utemeljeni krajevni razločki. Študija, ki je opremljena s 6 tabelami, 10 fotografijami in 3 kartami, pomeni tehten doprinos k poznavanju današnjih geografskih razmer v Selški dolini.

Milan Natek

Slovenska krajevna imena, Leksikoni Cankarjeve založbe, Ljubljana 1985, str. 358

Ne bi bilo prav, da bi Geografski vestnik šel molče mimo tega dela. Prav ne bi bilo že zato, ker gre za obravnavo geografskih imen in ker so pri tem tako ali drugače sodelovali tudi geografi, čeprav je osnovno delo vsekakor jezik(slo)vno.

V naši stroki smo Slovenskih krajevnih imen še posebno veseli, saj smo pri svojem delu večkrat v zadregi, kako zapisati posamezno obliko tega ali drugega naselbinskega imena. Med knjižnimi viri so bile doslej v oporo predvsem vse štiri knjige Krajevnega leksikona Slovenije. Z gornjo publikacijo pa smo dobili še popolnejši pripomoček, čeprav so oblike imen tvorjene po jezikovnih zakonitostih tudi tedaj, ko niso žive. Geografi sicer raje upoštevamo uveljavljene oblike, kolikor jim sploh ne dajemo prednosti, ker so pač pomemben vir marsičesa, čeprav se z normo knjižnega jezika ne ujemajo. Zato radi zapišemo tudi narečne oblike, še posebno takrat, ko se bistveno razlikujejo od uradnih in so vsebinsko zgovorne.

Toliko bolj je zato hvalevredno, da so urejevalci Slovenskih krajevnih imen prislunili tudi živim oblikam, ki so jih dodajali knjižnim. Postavlja pa se pri tem drugo vprašanje, namreč, kako daleč naj pri tem gremo. Koliko naj bi upoštevali na primer samoglasniške in druge redukcije, ki so prej izraz neskrbne izgovarjave, kakor česa drugega, npr. Tmin za Tolmin, Trbole za Trbovlje, Cele za Celje. Leksikon take redukcije ponekod omenja, drugod ne. Vendar pa problematike, do kod slediti splošnim jezikovnim zakonitostim in do kod živim oziroma narečnim oblikam, na tem mestu ne kaže načenjati. Podobna vprašanja so bila nekdanj veliko bolj živa pri drugih tipih imen, ki pa so danes splošno sprejeta, na primer pri svetniških (Sveti–Šent), reci-mo Sv. Vid – Šent Vid – Šentvid, pa tudi pri teh, kjer se je raba od prvotne oblike še